

Livia Theodora Simona MIHĂILESCU-PENE

**PROTECȚIA MĂRILOR
REGIONALE ÎMPOTRIVA
POLUĂRII**

**CADRUL JURIDIC
AL COOPERĂRII INTERNAȚIONALE.
CAZUL MĂRII NEGRE**

Universul Juridic

București

-2011-

Editat de **S.C. Universul Juridic S.R.L.**

Copyright © 2011, **S.C. Universul Juridic S.R.L.**

Toate drepturile asupra prezentei ediții aparțin

S.C. Universul Juridic S.R.L.

Nicio parte din acest volum nu poate fi copiată fără acordul scris al
S.C. Universul Juridic S.R.L.

**NICIUN EXEMPLAR DIN PREZENTUL TIRAJ NU VA FI
COMERCIALIZAT DECÂT ÎNSOTIT DE SEMNĂTURA
AUTORULUI ȘI ȘTAMPILA EDITORULUI, APLICATE
PE INTERIORUL ULTIMEI COPERTE.**

REDACTIE: tel./fax: **021.314.93.13**
tel.: **0732.320.665**
e-mail: **redactie@universuljuridic.ro**

DEPARTAMENTUL telefon: **021.314.93.15; 0726.990.184**
DISTRIBUȚIE: tel./fax: **021.314.93.16**
e-mail: **distributie@universuljuridic.ro**

www.universuljuridic.ro

**COMENZI ON-LINE,
CU REDUCERI DE PÂNĂ LA 15%**

PREFAȚĂ

Prin subiectul abordat, autoarea monografiei a dorit să răspundă unor probleme de maximă actualitate privind protecția mediului, prin analizarea mijloacelor și instrumentelor juridice disponibile la nivel internațional, regional și național, în vederea realizării unui cadru eficient de cooperare a statelor lumii pentru protecția mediului marin împotriva poluării. Cercetarea științifică nu se limitează la analiza comparativă a cadrului juridic al cooperării internaționale în acest domeniu, ci ilustrează, pe de o parte, în ce mod această cooperare poate fi eficientă fiecărui stat, iar pe de altă parte vine cu propuneri de îmbunătățire a măsurilor legislative în domeniu și abordează într-o manieră creativă, modelul de gestiune integrată a problematicii mărilor regionale.

Tema propusă nu a făcut, sub această formă obiectul cercetării pentru doctrina juridică contemporană românească ori străină, cu toate că informația aflată la baza acesteia a fost larg și temeinic abordată și dezbătută. Vastitatea domeniului, caracterul interdisciplinar, multitudinea de fațete, valențe și abordări posibile, o fac să existe, alături de valoroase teorii și abordări prezentate în doctrină, numeroase arii și aspecte neacoperite, ce pot face subiectul cercetării în domeniu.

Meritul acestei lucrări este dat de încercarea de a realiza un studiu aproape complet asupra cadrului legal instituit la nivel internațional, regional, european și național în vederea protecției mediului marin împotriva poluării, a conservării resurselor biologice și a biodiversității, a protecției și gospodăririi integrate a zonei costiere, cadru legal tratat din punct de vedere al evoluției istorice, noțiuni, principii, domeniu de aplicare, efecte, perspective, examinând și principalele lacune existente în legislație, precum și inconvenientele pe care le prezintă maniera de reglementare în anumite materii, aducând în atenție noi variante de perfecționare a soluțiilor și reglementărilor existente.

Elaborarea lucrării a materializat eforturi deosebite din partea autoarei în planul cercetării științifice. Acest aspect este motivat de

caracterul complex al temei, de existența unei bibliografii impresionante, ceea ce a presupus structurarea și sistematizarea informațiilor, surprinderea diferitelor abordări asupra noțiunilor și reglementărilor supuse analizei, precum și a interpretărilor oferite acestora. De altfel, bibliografia are ca sursă principală o bogată literatură de specialitate română și străină, lucrări de referință din domeniul protecției mediului, cuprinde trimiteri la jurisprudență, tratate, cursuri universitare, monografii, articole și rapoarte ale unor autori români și străini; reviste specializate și adresele de internet ale principalelor organizații internaționale cu preocupări în domeniul protecției mediului marin.

Autoarea realizează o abordare unitară a unor instituții juridice care au un regim juridic și o fizionomie juridică proprie, printr-o expunere clară și accesibilă abordându-se toate aspectele esențiale pentru înțelegerea acestora.

Cazul Mării Negre este atent cercetat în capitolele IV, V și VI prin analizarea, dintr-o perspectivă critică a cadrului normativ de protecție împotriva poluării, de conservare a resurselor biologice și de gestiune integrată a zonei costiere și prin soluțiile propuse, pentru eficientizarea activităților și măsurilor de protecție desfășurate în România.

În întreaga monografie sunt formulate opinii personale, precum și numeroase propuneri de perfecționare a cadrului legislativ actual. Astfel structurată și prezentată, redactată îngrijit, cu un aparat tehnic bine conceput și realizat, reflectă calitățile autoarei: spirit analitic, putere de muncă, capacitatea de a surprinde și de a sintetiza particularitățile instrumentelor și mijloacelor juridice de protecție a mediului marin, reflectate în legislație, doctrină și jurisprudență.

Autoarea abordează în lucrarea sa, o tematică având considerabile valențe practice și este caracterizată de o deosebită actualitate. Noutatea informațiilor și datelor furnizate cu privire la cadrul juridic al cooperării internaționale privind protecția mediului marin împotriva poluării, precum și a gestiunii integrate a problematicii mărilor regionale, prezintă deosebit interes în contextual actual pentru România.

Ilustrarea jurisprudențială a noțiunilor teoretice precum și a soluțiilor propuse pentru problemele sesizate, o apreciez ca fiind pertinentă și elocventă, dar mai ales utilă instanțelor interne (și nu numai) confruntate cu o abordare limitată a problematicii privind protecția mediului marin, a conservării resurselor biologice și a gestiunii integrate a zonei costiere.

Prezența celor patru anexe, care însoțesc lucrarea, dovedesc o amplă documentare științifică, ce oferă o imagine clară, pe de o parte a organismelor internaționale, comisiilor regionale și cadrului juridic aflat la baza înființării acestora, având drept scop protecția mediului marin, iar pe de altă parte, a situației implementării la nivel național a directivelor europene din domeniul ce face obiectul studiului.

Volumul complet de informații, sintetizarea opiniilor exprimate în doctrină și jurisprudență, soluțiile propuse, utilizarea unui limbaj adecvat fac din prezenta monografie, un instrument util atât teoreticienilor cât și practicienilor din domeniul protecției mediului marin.

Prof. univ. dr. Mircea Duțu Buzura

CAPITOLUL I

PROTECȚIA MEDIULUI MARIN ÎMPOTRIVA POLUĂRII

1. Considerații generale¹

Apa, sub multiplele ei forme, reprezintă unul dintre cele mai importante elemente ale peisajului geografic, atât pentru utilizarea directă pentru om, cât și pentru activitatea normală a biosferei, fiind evident, indispensabilă vieții. Aceste aspecte sunt subliniate și de Legea nr. 107 din 25 septembrie 1996² în termenii următori: „apele

---

¹ La realizarea acestui capitol am folosit mai multe materiale dintre care amintesc: Amirante D., *Diritto ambientale italiano e comparate*, Ed. Jovena, Naples, 2003; Antoine S., Barrere M., Verbrugge G., *La planete Terre entre nos mains - guide pour la mise en oeuvre des engagements du Sommet planete Terre*, La documentation Française, 1994; Birnie P., Boyle A., *International law and the Environment*, second edition, Oxford University Press, 2002; Bleahu M., *Privește înapoi cu mânie... Privește înainte cu spaimă. Valențele ecologiei politice*, Ed. Economică, București, 2001; Boia L., *Omul și clima*, Ed. Humanitas, București, 2005; L.R. Brown s.a., *Probleme globale ale omenirii*, Ed. Tehnică, 1988; L.R. Brown, *Planul B 2.0 Salvarea unei planete sub presiune și a unei civilizații în impas*, Ed. Tehnică, 2006; Corvol A., *Les sources de l'histoire de l'environnement - le XIXe siècle*, L'Harmattan, 1999; Commoner B., *The Closing Circle. Nature, Man and Technology*, New York, Alfred A. Knopf, 1971; Duțu M., *Ecologie. Filosofia naturală a vieții*, Ed. Economică, București, 2000; Duțu M., *Dreptul Internațional și comunitar al mediului*, Ed. Economică, București, 1995.

² (M. Of. nr. 244 din 8 octombrie 1996). Legea apelor a suferit mai multe modificări dintre care amintim: Legea nr. 192 din 19 aprilie 2001 privind fondul piscicol, pescuitul și acvacultura (M. Of. nr. 200/2001); Legea nr. 310/2004 pentru modificarea și completarea Legii nr. 107/1996 (M. Of. nr. 584/2004); Legea nr. 112/2006 pentru modificarea și completarea Legii 107/1996 (M. Of. nr. 413/2006); O.U.G. nr. 12/2007 pentru modificarea și completarea unor acte normative care transpun acquis-ul comunitar în domeniul protecției mediului (M. Of. nr. 153/2007). Ordonanța nr. 12/2007 a fost aprobată prin Legea nr. 161/2007 (M. Of. nr. 395/2007); O.U.G. nr. 130/2007 pentru modificarea și completarea Legii nr. 17/1990 privind regimul juridic al apelor maritime interioare, al mării interioare, al zonei contigue și al zonei economice (M. Of. nr. 780 din 16 noiembrie 2007).

reprezintă o sursă naturală - regenerabilă, vulnerabilă și limitată, element indispensabil pentru viață și pentru societate, materie primă pentru activități productive, sursă de energie și cale de transport, factor determinant în menținerea echilibrului ecologic”. Astfel începe legea apelor care precizează și că „apa nu este un produs comercial oarecare, ci este un patrimoniu natural care trebuie tratat, protejat și apărat ca atare; apele fac parte din domeniul public al statului; cunoașterea, protecția, punerea în valoare și utilizarea durabilă a resurselor de apă sunt acțiuni de interes general”.

Conform datelor *Conferinței Națiunilor Unite asupra resurselor de apă* (Mar del Plata, Argentina, 14-25 martie 1977) Terra dispune de un volum de apă apreciat la circa 1370 milioane km³ cu o suprafață totală de 361 milioane km² ceea ce reprezintă 71% din suprafața planetei noastre. Din acest procent, volumul total de apă dulce este de doar 37,8 milioane km³, din care numai aproximativ 1% poate fi utilizată direct - restul surselor de apă dulce se sustrag utilizării imediate, deoarece sunt reprezentate de vaporii de apă din atmosferă, ghețarii și calotele glaciare, apa lacurilor și mlaștinilor, apele subterane și umiditatea solului, respectiv cursurile de apă.¹ Diferența volumului de 1332,2 milioane km³ constituie apă sărată, raportul dintre apa marină și cea continentală fiind în favoarea celei marine.

Apa hrănește și oxigenează toate organismele vii, însă poate și dăuna, atunci când transportă substanțe poluante. Poluarea apei este cauzată de schimbarea compoziției acesteia care produce efecte negative pentru sănătatea oamenilor, este neadecvată pentru întrebuințarea economică sau recreativă și duce la deteriorarea florei și faunei din mediul acvatic; se manifestă ca un fenomen complex, multiform, care exprimă atât unitatea dintre apele dulci și de mare, cât și dintre uscat și mediul acvatic.²

Cuvântul *poluare* provine din limba latină („*polluo-ere*” – a murdări, a degrada), iar potrivit definiției prevăzute de Legea apelor (nr. 107/1996) aceasta reprezintă acțiunea directă sau indirectă de introducere a unui *poluant*,³ care produce orice alterare fizică, chimică,

---

¹ US Environmental Protection Agency - The water cycle: www.epa.gov.

² M. Duțu, *Tratat de dreptul mediului*, ediția a 3-a, Ed. C.H. Beck, 2007.

³ *Poluant* – orice substanță, preparat sub formă solidă, lichidă, gazoasă sau sub formă de vapori ori energie, radiație electromagnetică, ionizantă, termică, fonică sau

biologică sau bacteriologică a apei, peste o limită admisibilă stabilită, inclusiv depășirea nivelului natural de radioactivitate produsă direct sau indirect de activități umane, ce o fac improprie pentru o folosire normală în scopurile în care această folosire era posibilă înainte de a interveni alterarea.

Principalele forme de poluare¹ a apei, în funcție de sursele și de natura lor, sunt:

a) *Poluarea organică*. Sursa acestei forme de poluare acvatică o constituie deversările menajere din marile orașe și o serie de industrii precum cea a celulozei și hârtiei ori industria agroalimentară. Poluarea organică are un mecanism propriu de producere: deversate în apă, materiile organice sunt consumate ori degradate de către bacterii, având loc un proces de „autoapărare”. Însă aceste bacterii au nevoie de oxigen, așa că, o cantitate însemnată de materii organice care trebuie degradate favorizează înmulțirea bacteriilor și, în consecință, un masiv consum de oxigen care determină, la rândul său, moartea peștilor și a altor viețuitoare acvatice prin asfîxie.

b) *Poluarea toxică* provine în mod exclusiv din surse industriale și, în special, din industria chimică, extractivă și prelucrătoare a metalelor. Una dintre problemele importante ale acestei forme de poluare o reprezintă măsurarea toxicității produselor.

---

vibrații care, introdusă în mediu, modifică echilibrul acestuia și al organismelor vii, reduce diversitatea și rezistența biologică a ecosistemelor naturale și antropizate. M. Duțu, *Dicționar de drept al mediului*, Ed. Economică, București, 2000.

Cu privire la noțiunea de poluare, și în general, la evoluția reglementărilor juridice privind mediul în România, am consultat: E. Lupan, *Dreptul mediului. Partea generală*, Ed. Lumina Lex, București, 1996, p. 115 și urm.; R. Stancu, Gh. Deaconu ș.a., *Aspecte ale dezvoltării legislației de ocrotire a naturii în România*, Revista „Ocrotirea naturii și a mediului înconjurător”, nr. 2, 1979, p. 37 și urm.; C. G. Giurescu, *Istoria pădurii românești din cele mai vechi timpuri și până astăzi*, Ed. Ceres, București, 1975; M. Duțu, *Dreptul mediului*, Ed. Economică, București, 1998, p. 27 și urm.; M. Duțu, *Tratat de dreptul mediului*, ediția a 3-a, Ed. C.H. Beck, București, 2007, p. 84-95; D. Marinescu, *Dreptul mediului*, Ed. Șansa, București, 1993, p. 27 și urm.; D. Marinescu, *Tratat de dreptul mediului*, ediția a II-a, revăzută și adăugită, Ed. Universul Juridic, București, 2007, p. 30-38; P. Neacșu, *Ecologie și protecția mediului înconjurător*, Universitatea din București, Facultatea de Biologie, Curs, Partea I, 1984, p. 151-154; E. Lupan, *Tratat de dreptul protecției mediului*, Ed. C.H. Beck, București, 2009, p. 61-71.

¹ M. Duțu, *Ecologie. Filosofia naturală a vieții*, Ed. Economică, București, 2000.

c) *Materiile în suspensie*. Diferite particule, datorate eroziunii naturale ori deversării artificiale a localităților sau industriilor, pot schimba calitatea apei, generând o poluare estetică (tulburarea apei), jenând viața peștilor (prin introducerea de particule în branhiile) ori contribuind la poluarea organică sau toxică. La nivelul țărilor occidentale, circa trei sferturi din materiile în suspensie provin din orașe și numai un sfert din industrie. Eliminarea acestor particule în suspensie are loc, în general, prin simpla decantare, prin depunere pe fundul marilor bazine.

d) *Materiile nutritive (nitrați, fosfați)*. Acest tip de substanțe nutritive, respectiv nitrați și fosfați, provoacă fenomenul de eutrofizare a apelor curgătoare line, lacurilor ori mărilor și oceanelor. Aceasta se datorează faptului că excesul de nutrienți favorizează o proliferare, chiar o explozie de alge care se descompun rapid, consumând enorme cantități de oxigen. Fără oxigen apa devine locul unor procese de fermentație și putrefacție. Fosfații provin, în părți aproape egale, din dejecții umane și din diverse surse industriale și agricole; la rândul lor, nitrații provin, în principal, din agricultură (îngrășăminte) și din creșterea intensivă a animalelor (dejecții).

e) *Poluarea bacteriană sau poluarea biologică* a apelor constă în contaminarea cu bacterii a acestora ceea ce explică, printre altele, și actuala extindere a pandemiei colerice; apele poluate accentuează afecțiunile patogene ca: febra tifoidă, dizenteria și virusii enterici¹. Rezultă astfel că această formă de poluare generează multiple probleme de ordin sanitar; deoarece poate afecta, în primul rând, apa de băut, este necesar ca apa să fie supusă unor forme speciale de protecție.

f) *Poluarea termică*. O mare parte a apelor utilizate în industrie sunt ape de răcire care apoi se evacuează în stare caldă; ca atare, acestea vor degaja căldură, fie în atmosferă, fie în ape. Acest fenomen de încălzire a apelor poate avea două consecințe principale: o influență directă asupra vieții unor specii vegetale și animale; o activitate bacteriană mai intensă și astfel un mare consum de oxigen. Poluarea termică s-a accentuat odată cu dezvoltarea programelor electronucleare, deoarece apele litorale și continentale sunt utilizate pentru răcirea centralelor electrice nucleare și convenționale; poluarea

---

¹ *Enterici* - Intestinali (conf. DEX).

termică are efecte nefavorabile atât asupra factorilor abiotici (temperatura, conținutul în O₂) cât și asupra factorilor biotici (alge, pești). Ridicarea temperaturii micșorează conținutul de oxigen și de alte gaze dizolvate ceea ce duce la efecte diferite (pentru unele specii de viețuitoare expunerea, dacă nu este letală, poate duce la diminuarea reproducerii speciei respective¹, în timp ce pentru altele poluarea termică are ca rezultat înmulțirea rapidă²).

Poluarea apelor dulci este definită de Organizația Mondială a Sănătății (la 1961) în următorii termeni: „un curs de apă este considerat poluat atunci când compoziția sau starea apelor sale sunt modificate direct sau indirect datorită activității omului, în asemenea măsură încât acestea se pretează mai puțin ușor la toate utilizările cărora le-ar fi putut să servească în starea lor naturală sau numai a unora dintre ele”. Definiția are în vedere toate modificările (fizice, chimice, biologice, termice) pe care le poate suferi apa dulce care o pot face improprie utilizării³.

Poluarea a apărut odată cu dezvoltarea primelor așezări urbane, sub influența factorului antropic. Inițial, produsele poluante erau puține, de natură organică și ușor degradabile de către microorganismele mediului (bacterii și ciuperci). Dar, pe măsura dezvoltării industriei, a creșterii demografice și a modernizării științei și tehnicii, poluarea s-a extins, poluanții s-au înmulțit, au apărut deșeuri greu biodegradabile, ca de exemplu, detergenții, pesticidele de sinteză, deșeurile radioactive. Prin urmare, revoluția tehnico-științifică a dus la o anumită fază a relațiilor dintre societate și natură, care, prin caracterul ei, este contradictorie: pe de o parte, această dezvoltare extraordinară a științei și tehnicii a ridicat societatea deasupra forțelor stihinice ale naturii, a mărit gradul de eliberare a societății față de acestea, iar pe de altă parte a creat noi probleme, făcând ca însăși societatea umană viitoare să fie, într-o măsură însemnată, dependentă de caracterul relațiilor ei reciproce cu aceste forțe, cu planeta în

---

¹ M. Popescu, M. Popescu, *Ecologie aplicată*, Ed. Matrix Rom, București, 2000, p. 223-224.

² Poluarea termică poate provoca înmulțirea rapidă a unor specii termofile de diatomee, care după 25⁰C sunt înlocuite cu alge verzi, iar acestea după 35⁰C cu alge albastre. *Idem*, p. 225.

³ A.I. Dușcă, *Dreptul mediului*, Ed. Universul Juridic, 2009, p. 77-78.

ansamblu. Mai mult, în unele cazuri degradarea mediului se datorează tocmai „succesului” reputat în realizarea scopurilor urmărite¹. În atare condiții, cerința care se adaugă progresului științei și tehnicii este ca acestea să se desfășoare ca un progres tehnico-științifico-ecologic. Pentru a vorbi de un astfel de progres o nouă etică globală se impune; aceasta presupune nu doar o nouă etică în folosirea resurselor naturale, o atitudine față de natură care să se bazeze pe armonie, și nu pe cucerire dar și conștiința faptului că ... „supraviețuirea se deplasează de la nivelul național la cel global”².

După cum se poate constata, noțiunea și formele de poluare subliniază raportul dintre mediu și comportamentul uman, deteriorarea mediului fiind rezultatul intervenției umane care poate altera caracteristicile naturale ale mediului, resursele biologice și ecosistemele. Faptul că sistemele noastre de susținere a vieții sunt ținta unor atacuri fără precedent din partea efectelor combinate ale urbanizării, industrializării, agriculturii, și stilurilor noastre de viață cotidiană nu este contestat de nimeni; ce însă nu se știe, este cât de multe dereglări pot suporta aceste sisteme fără să iasă din funcție. De aceea, după secole în care a fost neglijat mediul, omenirea a reușit să înțeleagă că dezvoltarea și afirmarea personalității umane se poate realiza numai într-un context natural, economic și social adecvat, în care asigurarea unui mediu sănătos este esențială pentru însăși existența vieții.

La realizarea acestor condiții, o contribuție esențială trebuie să o aibă normele juridice, deoarece dreptul operează cu termeni clar definiți, stabilind conduite obligatorii de urmat pentru toți cei cărora norma juridică li se adresează, precum și sancțiuni în cazul încălcării acestora. Este de subliniat faptul că definiția legală din fiecare stat va influența conținutul dreptului mediului pe teritoriul supus respectivei

---

¹ Astfel - afirmă cu amară ironie ecologul american Barry Commoner – „scopul declarat al tehnologiei armelor nucleare - de a face să explodeze bombe a fost realizat „magistral”: o confirmă miile de morminte japoneze și radioactivitatea oaselor noastre”. Adică, bomba nucleară este nu doar o armă ci și un instrument al catastrofei ecologice globale, ca multe alte arme aflate în dotarea militară a unor țări. B. Commoner, *The Closing Circle. Nature, Man and Technology*, New York, Alfred A. Knopf, 1971, p. 340.

² E. Reichauer, *Toward the 21st Century: Education for a Changing World*, New York, 1973, citat de M. Mesarovic, E. Pestel, *Omenirea la răspântie*, Ed. Politică, 1975, p. 155.

jurisdicții; o definiție mai largă va crea condiții pentru desfășurarea de acțiuni de amploare vizând prezervarea mediului, pe când o definiție îngustă a ceea ce se înțelege prin noțiunea de mediu va limita posibilitățile de acțiune legală pentru protecția mediului.

Accesul neîngrădit la mările și oceanele lumii (*mare liberum*), postulat de Hugo Grotius cu 400 de ani în urmă, și-a găsit deplina recunoaștere normativă în dreptul internațional al timpurilor moderne.¹ Au fost astfel consacrate nu doar libertatea navigației și a comerțului maritim, ci și o serie de alte drepturi conexe, precum libertatea pescuitului și a exploatării resurselor naturale ale mărilor și oceanelor și ale platoului continental, libertatea de survol, libertatea de a amplasa cabluri și conducte submarine, libertatea de a construi insule artificiale și alte instalații autorizate de dreptul internațional, libertatea cercetării științifice, toate acestea configurând conceptul modern de libertate a mării.

Exercitarea, uneori abuzivă, a respectivelor drepturi a antrenat însă, în mod inerent, o intensificare a poluării mediului marin. Aceasta s-a adăugat „clasicei” poluări intenționate (prin descărcare/imersiune) a apei mărilor și oceanelor, considerată prin volumul său ca fiind „imună” la poluare. O asemenea imunitate a determinat ca mediul

---

¹ Secolul XVII reprezintă un punct culminant în evoluția conceptului de drept al mării, prin apariția cărții *Mare Liberum*, a juristului olandez Hugo Grotius, considerat a fi părintele dreptului internațional al mării. Grotius statuează principiul libertății mării, în ciuda respingerii de către marile puteri navale ale timpului. Pornind de la ideea că la început toate lucrurile au fost comune, Grotius afirmă că și marea a fost întotdeauna comună, deoarece apropierea ei fiind practic imposibilă, marea nu poate fi obiect de proprietate privată. *Dreptul mării* este una dintre cele mai importante ramuri ale dreptului internațional, permițând soluționarea diferendelor inter-statale în conformitate cu interesele naționale ale statelor de coastă. Dreptul mării a permis soluționarea unor problematice de mare importanță pentru umanitate, în special în ceea ce privește exploatarea și explorarea resurselor zonei maritime internaționale, considerată patrimoniu comun al umanității; ale mării teritoriale și zonei contigue; ale platoului continental; ale zonei economice exclusive. *Libertatea mării*, ca și concept promovat de Grotius - la acea dată - cât și dreptul de proprietate comună asupra resurselor pe care le găzduiește, au fost elemente acceptate de către umanitate. Însă, odată cu intensificarea exploatării și explorării acestor resurse, au început să apară o serie de divergențe între state, acestea revendicând drepturi suverane asupra apelor limitrofe și a resurselor acestora. Gr. Geamănu, *Drept internațional public*, vol. I, Ed. Didactică și Pedagogică, 1981, p. 471.

marin să devină destinația finală perfectă a reziduurilor de tot felul produse de civilizația industrială. Astfel, de mai bine de două decenii, degradarea mediului marin capătă un aspect global, iar în unele zone, se intensifică în mod periculos. Influența umană asupra mărilor și oceanelor, variază dramatic de la un ecosistem la altul. Cele mai afectate zone sunt recifele de corali, iarbă marină, crângurile de mangrove, platformele stâncoase; cele mai puțin afectate ecosisteme sunt zonele cu fund mâlos și cele de suprafață din larg. Amenințarea majoră pentru sănătatea, productivitatea și biodiversitatea mediului marin, provine din activitatea umană desfășurată în zonele de coastă și insulare. Poluarea dăunează oceanelor lumii, însă apele de coastă sunt mai afectate decât cele din largul mărilor, deoarece acolo există, în prezent, mult mai multe surse de poluare, de la instalațiile industriale de coastă până la transportul maritim mai intens.

În acest sens, se poate observa că mai mult de 80% din încărcătura poluantă provine din evacuări ale activităților economice: industriale, agricole, turistice, orașenești. Zonele de coastă și insulare reprezintă zone economice producătoare de materii prime, bunuri materiale și de interes turistic, aproape un miliard de oameni locuiesc în mod curent în centrele urbane din zonele de coastă. Existența lor depinde de sănătatea și productivitatea ecosistemelor costiere. Poluarea mediului marin, distrugerea habitatelor subminează folosirea durabilă a mărilor, oceanelor și zonelor de coastă, afectează sănătatea umană prin contactul direct al populațiilor cu apele poluate sau prin consumul surselor nutritive marine contaminate.

Alături de poluarea marină provenită din diferite surse, un alt pericol este reprezentat de eroziunea zonelor de coastă. Aceasta limitează activitățile și oportunitățile din domeniul socio-economic și are impact negativ asupra infrastructurii publice precum și asupra mediului. Reabilitarea și protecția zonelor costiere constituie, la momentul actual, una dintre problemele prioritare pentru statele lumii.

2. Necesitatea cooperării statelor la nivel internațional și regional

Conștientizarea consecințelor poluării asupra mediului marin, precum și asupra vieții și sănătății oamenilor, s-a produs în urma creșterii

preocupării pentru realizarea unor studii de impact complexe, care au evidențiat faptul că poluarea masivă a produs vătămări grave, în unele cazuri ireversibile, ale resurselor vii și ale ecosistemului marin și din zona costieră.

Cooperarea internațională pleacă de la nevoia dezvoltării și protejării mediului marin, lucru ce nu poate fi realizat decât prin parteneriatul națiunilor lumii. Rezultatul cooperării s-a concretizat în crearea organizațiilor internaționale, regionale și subregionale cu atribuții importante în acest domeniu. Cooperarea instituțională în materie de mediu se exprimă mai ales printr-o „rețea” de organizații internaționale cu caracter interguvernamental. Existența unui suport instituțional adecvat e necesară atât pentru elaborarea și adoptarea unor norme juridice care să guverneze cooperarea internațională privind mediul cât și pentru asigurarea ulterioară a îndeplinirii și respectării lor.

Rezultatele cooperării statelor la nivel internațional și regional, pentru protejarea mediului marin și costier, s-a concretizat, de-a lungul timpului, într-un proces laborios de elaborare și cristalizare de norme, mijloace și metode juridice specifice prevenirii și combaterii poluării marine, ajungându-se astăzi la un sistem de texte internaționale deosebit de complex, structurat geografic (nivel mondial și regional) ori pe tipuri și forme de poluări¹. Reglementări juridice internaționale și regionale au fost completate de reglementări la nivel național, din obligația de a implementa legislația externă, ca răspuns al cooperării între state, privind protecția mediului marin și costier. Cu toate acestea, având în vedere adaptarea și actualizarea continuă a normelor juridice internaționale, procesul de implementare mai are de parcurs un drum lung, fiind necesară adoptarea, în permanență a unor măsuri, pe domenii specifice, în vederea prevenirii, limitării și combaterii poluării.

---

¹ Această cooperare este rezultatul constatării că apa, considerată multă vreme ca ceva de la sine înțeles, poate deveni, în multe zone ale lumii, un factor de limitare a creșterii economice și a producției alimentare. L.R. Brown s.a., *Probleme globale ale omenirii*, Ed. Tehnică, 1988, p. 208 și urm. Se spune chiar că ... „viitoarele războaie din Orientul Mijlociu se vor da pentru apă, mai probabil decât pentru petrol...” L.R. Brown, *Planul B 2.0 Salvarea unei planete sub presiune și a unei civilizații în impas*, Ed. Tehnică, 2006 p. 59.

3. Obiectivele demersului științific

Față de amploarea fenomenului descris, am apreciat ca fiind util un demers științific având ca obiective:

- identificarea cadrului juridic al cooperării consacrate protecției mediului marin împotriva poluării, la nivel internațional și regional;

- analiza cadrului juridic și stabilirea raporturilor existente între diferitele categorii de instrumente, în funcție de nivelul la care sunt adoptate și de finalitatea lor;

- situația implementării și transpunerii, la nivel național, a reglementărilor internaționale privind protejarea mediului marin și costier, precum și conservarea resurselor biologice și biodiversității Mării Negre;

- analiza modelului de gestiune integrată a problematicii mărilor regionale și perspectivele acesteia;

- propunerea unor măsuri legislative de adoptat la nivel național, în vederea completării actelor normative, implementării acelor documente internaționale și regionale, ce nu au fost încă ratificate de România, precum și modalitatea prin care s-ar putea sistematiza eficient, la nivel național, numeroasele reglementări în domeniu.

CAPITOLUL II

REGLEMENTĂRI JURIDICE INTERNAȚIONALE PRIVIND PROTEJAREA MEDIULUI MARIN

1. Scurt istoric

Accentuarea degradării mediului marin, determinată de acțiunea conjugată a unei multitudini de factori, a impus cooperarea statelor începând cu sfârșitul anilor '60, ca mijloc de stopare și atenuare a efectelor dăunătoare constatate la nivel mondial. Aceasta nu înseamnă că, anterior perioadei indicate, nu au existat o serie de reglementări care să vizeze direct sau indirect ocrotirea, la nivel general, a factorilor de mediu. Mult timp, însă, problemele esențiale ale colectivităților umane, inclusiv cele de ordin ecologic, s-au reglementat doar la nivel național. Ulterior, însă dezvoltarea științifico-tehnică și amplificarea impactului activităților socio-umane asupra calității mediului au determinat un proces de internaționalizare a acestor probleme și au favorizat apariția unor reglementări interstatale pertinente.¹

---

¹ Pentru elaborarea acestui capitol am utilizat mai multe materiale dintre care amintesc: P. Birnie, A. Boyle, *International law and the environment*, second edition, Oxford University Press, 2002; A. Kiss, J.-P. Beurier, *Droit international de l'environnement*, Editions Pedone, Paris, 3^e editions, 2004; J.M. Laveille, *Droit international de l'environnement*, Ed. Elipsses, 2^e editions, Paris, 2004; M. Duțu, *Dreptul internațional al mediului*, Ed. Economică, București, 2005; Amirante D., *Diritto ambientale italiano e comparate*, Ed. Jovena, Naples, 2003; Antal L., Nistor V.Gh., *Marea Neagră: istorie și geopolitică. Culegere de studii*, Institutul Diplomatic Român, 2006; Antoine S., Barrere M., Verbrugge G., *La planete Terre entre nos mains - guide pour la mise en oeuvre des engagements du Sommet planete Terre*, La documentation Française, 1994; Boissonde Chazoiirnes L., Desgagne R., Romano C, *Protection internationale de l'environnement, Recueil d'instruments juridiques*, Pedone. 1998; Duțu M., *Dreptul internațional al mediului*, Ed. Economică, București, 2004; Duțu M., *Tratat de dreptul mediului*, ediția a III-a, Ed. CH Beck, București, 2007; Imperiali C., *L'effectivité du droit international de l'environnement*, Ed.

Prin natura lor, problemele ecologice odată apărute, au impus cooperarea internațională, ca urmare a caracterului transfrontalier al poluării și a apariției implicațiilor globale. De altfel, această realitate a impus afirmarea treptată a unei concepții „mondialiste”, accentuată în contextul actual al mondializării (economice) și globalizării.¹

Din punct de vedere istoric, preocupările privind protecția mediului marin² s-au concretizat în secolul al XIX-lea printr-o serie de tratate³ internaționale consacrate pescuitului, dar prevederile acestora se refereau, înainte de toate, la delimitarea zonelor de pescuit și mai rar la protecția peștelui ca resursă economică ori ecologică. Totodată, în 1893, apare deja și primul element de jurisprudență în materie: arbitrajul între SUA și Columbia britanică în afacerea focilor din Marea Bering, care a stabilit reguli vânătorilor, menite să evite dispariția focilor⁴.

Economica, 1998; Inseguet-Brisset V., *Droit de l'environnement*, Presses Universitaires de Rennes, 2005; Lavielle J.M., *Droit international de l'environnement*, 2e éditions, Ellipses, 2004; Lascoumes P., *Instituer l'environnement. 25 ans d'administration de l'environnement*, L'Harmattan, 1999; Mazilu D., *Dreptul internațional public*, ediția a III-a, Ed. Lumina Lex, 2008; Bolintineanu Al., Năstase A., Aurescu B., *Drept internațional contemporan*, ediția a 2-a, revăzută și adăugită, Ed. All Beck; Scăunaș S., *Drept internațional public*, Ed. All Beck, 2002; Mîga-Beșteliu R., *Drept internațional public*, vol. 1, Ed. All Beck, 2005; Stănciulescu M., Floroiu M., *Drept internațional public*, Ed. Paralela 45, 2006.

¹ M. Duțu, *Tratat de dreptul mediului*, ediția a 3-a, Ed. C.H. Beck, 2007.

² Simetric, pentru reglementarea relațiilor dintre state cu privire la utilizarea apelor internaționale nemaritime (fluvii, râuri, lacuri, canale) – sau mai corect râuri și fluvii internaționale - s-a conturat, în timp, un drept internațional fluvial. E. Glaser, N. Androne, Al. Bolintineanu, O. Crauciuc, V. Duculescu, D. Popescu, B. Ștefănescu, *Drept internațional fluvial*, Ed. Academiei R.S.R. 1973, p. 12 și urm.

³ O abordare cuprinzătoare a problematicii tratatelor este realizată de prof. dr. I. Anghel, în lucrarea, *Dreptul tratatelor*, ediția a II-a, revăzută și adăugită, vol. I-II, Ed. Lumina Lex, 2000.

⁴ Și cazul *Troil Smelter* – diferend ivit între S.U.A. și Canada pentru daunele provocate pe teritoriul S.U.A. de gazele sulfuroase emenate de la o topitorie situată pe teritoriul Canadei – prezintă importanță. Comisia arbitrală investită cu soluționarea diferendului, în sentința sa, pornind de la considerația că poluarea aerului trebuie tratată la fel ca și poluarea apei, a statuat că un stat nu are dreptul să folosească sau să permită folosirea teritoriului său astfel încât să producă daune prin gaze toxice altui teritoriu, altor proprietăți sau altor persoane, când cazul are consecințe grave, iar daunele sunt stabilite prin dovezi clare și convingătoare. Astfel tribunalul constituit

În primele trei decenii ale secolului al XX-lea sunt adoptate texte convenționale referitoare la utilizarea echitabilă și protecția apelor de frontieră împotriva poluării. Printre cele mai cunoscute documente de acest gen se numără Tratatul încheiat între SUA și Marea Britanie privind apele de frontieră dintre Statele Unite și Canada. Semnat la 11 ianuarie 1909, fiind și astăzi în vigoare, dar considerabil completat în anii '70, documentul a instituit o comisie mixtă care a jucat un rol eficace în cooperarea bilaterală privind problemele poluării apelor frontaliere.

Anii 1930 au deschis o nouă perioadă caracterizată prin depășirea concepției strict utilitariste și cristalizarea unor elemente cu vădită dimensiune de conservare și protecție. Aceasta este considerată drept „faza protoecologică”¹, în măsura în care perspectiva protecției mediului este deja prezentă în obiectivele reglementării internaționale, chiar dacă nu are un rol determinant. O caracteristică a acestei etape o reprezintă multiplicarea și perfecționarea dispozițiilor referitoare la apele de frontieră, dar în mod limitat, în sensul că protecția acestora era înscrisă printre alte probleme, multe considerate mai importante. Această tendință s-a menținut și în anii imediat următori celui de-al II-lea Război Mondial, în special în privința țărilor central și vest-europene. De altfel, în această conjunctură a fost încheiat primul tratat consacrat în întregime poluării apelor continentale – Protocolul semnat la 8 aprilie 1950 de către Belgia, Franța și Luxemburg în vederea creării unei comisii permanente, tripartite, pentru apele poluante.

În contextul menționat, anii '50 sunt marcați de apariția primelor tentative de luptă împotriva poluării mărilor. Sunt edificatoare documente precum *Convenția de la Londra* din 12 mai 1954 *pentru prevenirea poluării mării prin hidrocarburi* (modificată ulterior în mai multe rânduri și apoi înlocuită în 1973 printr-o convenție mai elaborată și mai eficace), *convențiile privind dreptul marin, adoptate în cadrul Conferinței de la Geneva*, din 1958, de codificare a reglementărilor în materie (în special privind interdicția poluării mării cu hidrocarburi ori

---

pentru soluționarea acestui diferend interstatal a consacrat principiul de drept internațional că statul poartă răspunderea pentru pagubele extraterritoriale. I. Cloșcă, *op. cit.*, Dicționar... p. 301.

¹ M. Duțu, *Tratat de dreptul mediului*, ediția a 3-a, Ed. C.H. Beck, 2007.

conduce petroliere, deșeuri radioactive și prevenirea deteriorărilor care pot fi cauzate mediului marin prin operațiunile de foraj pe platoul continental, precum și convenția consacrată pescuitului și conservării resurselor biologice în marea liberă).¹

Paralel, aspectele protecției mediului sunt înscrise în textele documentelor internaționale cu caracter general. Este cazul, *Tratatului asupra Antarcticii*, din 1 decembrie 1959, care interzice orice activitate nucleară din zonă și prevede, de asemenea, măsuri în vederea protecției mediului prin Protocolul semnat în anul 1991².

Odată cu declanșarea crizei ecologice din anii '60, caracterul global al problematicii protecției mediului a impus intervenția organizațiilor internaționale, care și-au înscris preocupări în domeniu și în cadrul cărora aveau să se adopte numeroase documente, care vizau, printre altele și protecția apei și, cu precădere, a mediului marin. Astfel, anul 1968 constituie, din punct de vedere al formării dreptului internațional al mediului și cooperării internaționale în materia apei, un moment hotărâtor, întrucât Consiliul Europei a adoptat *Carta europeană a apei* (proclamată la 6 mai 1968) fiind unul dintre primele texte adoptate de către o organizație internațională în materie de protecție a mediului. Acest document își vădește importanța și prin aceea că este primul document care enunță principiile generale în materie: resursele de apă nu sunt inepuizabile; apa este un patrimoniu universal; apa nu are frontiere; calitatea apei trebuie protejată în funcție de scopul utilizării ei³. Apoi, Adunarea Generală a ONU a

---

¹ Convenții din cele menționate în prezentul subcapitol, sunt tratate pe larg, în cadrul subcapitolelor următoare ale tezei de doctorat.

² România a aderat la Tratatul cu privire la Antarctica, prin Decretul nr. 255 din 21 iulie 1971 (B. Of. al R.S.R nr. 91 din 31 iulie 1971). Năstase A., Aureescu B, Gâlea I., *Drept internațional contemporan*, ediția a II-a revăzută și adăugită, Texte esențiale Ed. Universul Juridic , 2007, p. 593.

³ E. Lupan, *Tratat de dreptul protecției mediului*, Ed. C.H. Beck, București, 2009, p. 110. Proiectul de *Convenție Europeană asupra protecției cursurilor de apă internaționale împotriva poluării*, adoptat la Strasbourg, de Consiliul Europei conține 12 principii ce trebuie să stea la baza reglementării conduitei statelor, față de cursurile de apă, indiferent de utilizarea lor; documentul conține obligații generale (de informare reciprocă cu privire la măsurile luate; de cooperare operativă în anumite situații etc.) și obligații specifice (ex., deversarea unor substanțe dăunătoare prevăzute de reglementări este, în principiu, oprită).

adoptat Rezoluția nr. 2398 prin care se prevedea convocarea unei conferințe mondiale asupra „mediului uman”, care a stat la baza pregătirii (de către organizațiile interguvernamentale, statele membre) primei conferințe mondiale privind mediul (Stockholm, iunie 1972).¹

În paralel cu lucrările preparatorii pentru reuniunea convocată de ONU, sub impulsul unor catastrofe ecologice (precum „marea neagră” cauzată în 1967, de petrolierul „Torrey-Canyon” asupra coastelor franceze, engleze și belgiene) sau al consecințelor tot mai evidente ale continuării procesului de degradare a mediului, statele și-au amplificat cooperarea multilaterală, în special în domeniul luptei împotriva poluării mediului marin prin hidrocarburi: Convenția de la Bonn, din 9 iunie 1969, asupra luptei împotriva poluării Mării Nordului prin hidrocarburi; Convenția de la Bruxelles, din 29 noiembrie 1962, privind responsabilitatea civilă pentru pagubele produse prin poluarea cu hidrocarburi și Convenția, de la aceeași dată, asupra intervenției în marea liberă împotriva navelor care arborează un pavilion străin, în caz de accident care antrenează sau ar putea antrena o poluare prin hidrocarburi; Acordul de la Copenhaga, din 16 septembrie 1971, privind cooperarea între statele scandinave pentru combaterea poluării mării prin hidrocarburi; Convenția de la Bruxelles, din 18 decembrie 1971, privind crearea unui fond de indemnizare pentru pagubele provocate de poluarea prin hidrocarburi.

Prima *Conferință mondială privind mediul*, desfășurată la *Stockholm* între 5-6 iunie 1972, a reunit cel mai mare număr de participanți de până atunci la o conferință consacrată problemelor mediului.² În cadrul acesteia, a fost aprobat un număr mare de texte, printre care o declarație generală, 109 recomandări care au constituit un *Plan de acțiune* și o rezoluție privind dispozițiile instituționale și financiare recomandate organizației mondiale.

Recomandările privind mediul marin (86-94) cuprinse în Planul de acțiune nu au avut forță juridică obligatorie, însă urmau să fie puse

---

¹ Pentru contribuția ONU la dezvoltarea Dreptului internațional al mediului: *Les Nations Unites et la protection de l'environnement*, sub direcția S. Maljean-Dubois, R. Mehdi, Ed. A. Pedone, Paris, 1999.

² Au participat 6.000 de persoane, incluzând delegații din 113 state, reprezentanți, practic, ai tuturor marilor organizații guvernamentale, 700 de observatori trimiși de 400 de organizații neguvernamentale, personalități invitate cu titlu individual și circa 1.500 de ziarști. Grigorescu I., *Paradisul murdar*, Ed. Cartea Românească, 1972, p. 15 și urm.